

ÉPÍTÉSZET • KÖRNYEZET • TÁRSADALOM • AKósKárolyEgyesülésfolyóirata

ORSZÁG ÉPÍTŐ

2011/2

KIÁLLÍTÁS ÉS KONFERENCIA A KATASZTRÓFÁK UTÁNI ÚJJÁÉPÍTÉS RŐL

Zsigmond László

A Kós Károly Alapítvány a Vándoriskolával együttműködve pályázatot adott be az NKA-hoz. A katasztrófák utáni újjáépítés témáját kiállítás és konferencia formájában szeretnénk bemutatni az érdeklődő közönségnek és a szakmának is. A pályázatot pozitívan bírálták el, és megkaptuk a támogatást. A Vándoriskola végzett és aktív építészeti munkacsapatokat felállítva három magyarországi helyszínt jártak végig, anyagot gyűjtve a kiállításához. Két külföldi esetről is részletes tájékoztatást kaptak, ez is feldolgozásra került. Alapos előkészítés és rosta után elkészült 60 darab kiállítási tábla a hozzá tartozó installációval, ami lehetővé teszi a szabadtéren történő bemutatást is.

A kiállítás bemutatja a beregi újjáépítést, a borsodi (elsősorban felsőzsolcai) épületeket és a vörösiszap által sújtott Kolontár és Devecser új lakóépületeit.

Olaszországból a Stava-völgyi pusztítás utáni újjáépítést és New Orleans újjáépítését a Katrina hurrikán pusztítása után.

A kiállítás július végén indul útjára. A Szent István Bazilika altemplomából Nyíregyháza, Debrecen, Püspökladány, Győr, Sopron, Pécs, Miskolc után október elején Devecserben, majd pedig a tervezett konferencián kerül a látogatók elé. A további őszi és téli időszakban más települések kiállítóhelyein tervezzük a táblák bemutatását.

Előkészítés alatt van a konferencia is, a megbeszélésektől, egyeztetésektől további támogatást várunk. Reményeink szerint nemzetközi kitekintésű, kétnapos rendezvényt szervezhetünk október 7. és 9. között, aminek talán a BME aulája és díszterme adhat helyet. Tervezzük, hogy 9-én buszos kiránduláson tudjuk Kolontárt és Devecsert bemutatni az érdeklődőknek.

A konferencia fő célja a katasztrófa-helyzetben történő összefogás, társadalmi segítségnyújtás és a helyreállítás, újjáépítés tapasztalatait a résztvevők segítségével bemutatni és megvitatni. Előadókat kérünk fel a katasztrófavédelem, a karitatív szervezetek, a kormányzat képviselőiből, a külföldi esetek bemutatására, az újjáépítések tervező építészei, kivitelezői köréből. Szeretnénk bemutatni a Kós Károly Egyesülés részvételét és szerepét a három magyarországi újjáépítésben, kiemelve a társadalmi együttműködés különböző formáit, valamint az építészetben túllépő tapasztalatokat és tartalmakat. Ajánlásokat is szeretnénk megfogalmazni a katasztrófavédelem és újjáépítés törvényi-jogi kereteinek összefüggésében, valamint az ingatlanok biztosítási rendszerét érintően.

2011. július 24.

ORSZÁG ÉPÍTŐ

2011/2

Redesigning	2
Csóka Balázs: Vörösiszap-ár után	6
Kuli László: Dobozok a hegyen	12
Turi Attila: Az ajkai vörösiszap	14
Makovecz Imre római és vatikáni útjáról	24
Dévényi Sándor: Történelmi városi közterek megújítása	26
Tomasz Szybisty: Kováts Edgár – egy építész nemzetek és stílusok határán... ..	36
Tóth Márton 2011. júliusi ytterjärnai fényképei	42
Sáros László: Vác, szálloda, pályázati terv, 2010	48

A címlapon: újonnan épült devecseri utca (Dénes György felvétele)
a borító 2. oldalán: Stava-völgyi felvételek (Fondazione Stava, 1985)
a borító 3. oldalán: Somogyi-Tóth Péter (Greenpeace) felvétele
a hátoldalon: devecseri utcakép (Dénes György felvétele)

nka
Nemzeti Kulturális Alap

ÉPÍTÉSZET • KÖRNYEZET • TÁRSADALOM
A Kós Károly Egyesülés folyóirata • 22. évfolyam • ára 750 Ft

DOBOZOK A HEGYEN

Kuli László

Borzolta a kedélyeket, hogy az ArchDaily magazin nemzetközi építészeti díját, az ipari építészeti kategóriában Kis Péter és Molnár Bea – a Balaton-févidéki Nemzeti Park területén épült – badacsonytomaji Bazalt Borháza nyerte el. Az esemény kapcsán elhangzott vélemények tükrözik a szakma és a társadalom megosztottságát a vezető építész-trendek megítéléséről.

Az eset csupán a Jéghegy csúcsa, benne különösen erős koncentrációban jelenik meg a sokak által csak „dobozépítészektől” emlegetett stílus minden tulajdonsága. A kezdeti lépésektől ismerve Kis Péter építészeti akcióit, nem lehet csodálkozni, hogy ilyen heves vita pattant ki munkája kapcsán. Kis szereti a feszültséget és az ezzel járó rivaldafényt, nem veszi zokon, ha borászatok kapcsán (is) a szigorúan vett szakmai kereteken túllépve messzire vezető pengeváltások zajlanak le.

Az épület, amely rendelkezik a „doboz-irányzat” minden attribútumával leginkább felnagyított papír épületmodellre emlékeztet. Ilyet a tervezés korai fázisában készítenek a tervezők, leginkább a jó arányok, a helyes terepre illesztés igazolása érdekében, ami az épület esetében akár sikerülne is mondható. Egy megfelelően kiválasztott szögből kattintott, festői épületfotó is gyönyörű akvarell-vázlatnak tűnhet, nagyon kellemes összehatást mutatva, de más szögből, vagy a tágabb környezetet nézve az épület látványa dermesztő. A falakon és a tetőn alkalmazott anyagok teljes egységével, a hierarchia teljes száműzésével, az építészeti részletek, tagozatok, anyagtalálkozások teljes kiküszöbölésével éri el a provokatív dobozhatást az alkotó. Az irányzat elsődleges jellemzője ez, melyet szakavatott támogatói és csodálói a takarékoság és a letisztultság megjelenítésének tartanak. Valójában ezekhez a házakhoz kivétel nélkül méregdrága burkolóanyagokat használnak, melyek „semleges” és „feszültségmentes” átfordulásai és csomópontjai mögött nyakatekert és költséges ipari háttérstruktúrák húzódnak meg. Takarékoságot itt kizárólag az emberi lélek terén tapasztalhatunk, ezek a házak az emberek lelki spórolnak, nem az építési költségen. Letisztultsága is inkább gondolatlanúság és blöff a szememben, ami nem tevesztendő össze az Üresség pozitív spirituális fogalmával.

Nem segítenek ezen az olyan erőltetett, érzékenységek sem, melyek a környezetből emelnek be textúráképző motívumokat, (jelen esetben a burkoló betonpanelekre és üvegekre gravírozott szőlőindákat) vagy más, az irányzathoz sorolható épületen a tágabb környezet vonalait (pl.: hegygerinc kontúrját) igyekeznek átvenni. Ilyen további kötelezően „érzékeny” mozzanata a dobozépíté-

szetnek a telekkontúr bármiféle szabálytalanságára való azonnali reagálás. A kis szögelfordulásokat, szabálytalanságokat, torzulásokat a háznak azonnal követnie kell. Az építész „lélekrezdülése” tehát ráhangolódik a természet és a jogi környezet hideg, mértani, az emberi lélektől távoli adottságaira, objektumaira, a torzulásokra és a hibákra, de nem tekinti e rendszer részének a használat és a szemléltető. A környékbeli présházák, régi pincék, épületek által mondott mesék itt nem szólhatnak meg, legfeljebb a kontúr, a tetőhajlásszög, vagy a tetőgerinc irányának és arányának meghatározásában segíthetnek (esetenként abban sem). Nehéz is elképzelni egy ilyen borászat elé kitett érett anyagú, vastag, szabálytalan vonalvezetésű tölgyszalt, mely számomra az esti borozgatások elengedhetetlen kelléke. Itt idegen elemként, hulladékként, ottelejtett tárgyként hatna.

Az ilyen irányultságú építészeti lételeme a környezettel való szembenállás. Sarkosan és kissé cinikusan fogalmazva: minél sértetlenebb, harmonikusabb, olvashatóbb a természeti és történelmi környezet, melybe betolakodik, annál nagyobb az esély valamiféle díj elnyerésére, vagyis az épületet a szemtelen kontraszt emeli műalkotássá. A városi értelmiségi szemlélő ezen épületek láttán feltörő gyermekded öröme sajnos engem a kiskertjébe színesre festett autógumit állító telektulajdonos hevültségére emlékeztet, mely az illeszkedni nem tudó és nem is akaró idegen tárgy látványa által keltett izgalomból eredeztethető. Ezen „élvezetek” csúcsa talán egy patagóniai őserdei vízesésbe, vagy Ceské Krumlov óvárosába behajított, piros, ablaktalan, csonka hasáb lehetne.

Ekler Dezső *Nagyítás az építészetben, vázlatok az építészet jelentéséhez* című munkájában a szerző az építészeti nagyítás témakörében példákat mutat be, ahol a nagyítás mint eszköz alkalmazás módjai és inspirációi olyan munkamódszerekre utalnak, amelyek mintha tárgyasítani, megjeleníteni igyekeznének az *Egy csodáját*, utalnának az „ahogy lent, úgy fent, miként kint, úgy bent” világfelfogásra, Santiago Calatravától Robert Venturi-ig, Csete Györgytől Vadász Györgyig. Ezen nagyító építész sorában – Makovecz Imre az – állítja a szerző –, aki „a reneszánszszal induló dehumanizáló tendenciát megtöri és újra emberiesíti. Szerinte az emberi aura képzetes vagy valós nagyítása, ezzel a tágabb fizikai és/vagy spirituális világhoz való kapcsolás a mítoszok és vallások legősibb rétegeihez tartozik, s ezáltal az építészetnek is eredendő alapképlete.

Honnan ered az a gondolkodás és milyen világ előhírnöke lehet, amely a tervezés folyamatának egy közbülső

fázisát, jelen esetben a papíromodellt, a dobozt, a csomagolóanyagot emeli be felnagyítva a valóságba? Az absztrakt mértani gondolkodás rideg, üres, közbülső fázis-szilánkját, olyan technikai tökéletességgel (és tegyük hozzá: cinizussal), hogy rendelkezzen a kész épülettel szemben elvárt minden műszaki követelménnyel. Vagyis a dobozházak kitalálása komoly szellemi munka, de ez az energiabefektetés nem a ház természeti és történelmi környezetbe illesztésén, az egészséges építészeti párbeszéd folytatásán munkálkodik, hanem annak műszaki kiagyalásában, hogy hogyan lehet egy papírdobozt épületté összerakni?

Az építész szerepe itt arra korlátozódik, hogy a funkciósmát becsomagoló épületkubusok terepre illesztésének virtuális papírhajtogatása mellett a szerkezetet eltakaró héj színdinamikai-, és textúra-kísérletezésében élje ki magát. Nem nehéz észrevenni a párhuzamot a számítógép (építészeti tervezőprogramok) működési logikája és a jelenség között. A számítógépben könnyen összeállítható egy ilyen, anyagvastagság (gondolatméltség) nélküli doboz, melyet néhány utasítással lehet alakítani, megtörni, terepre illeszteni, fotóba bevágni, széthasítani, többszörözni, felületébe benyenesni, részeket kimetszeni belőle, felületének textúráját cserélni. A képernyőn megmutatott fázisok, fényképfelvételekbe „benyomott” mértani alakzatok és ezek egyre gyakrabban épületként is megépült tárgyasulása keltette intellektuális „öröm” komoly aggodalmat kelt bennem.

Julius Evola a *Meglovagolni a tigris* című könyvében, a modern tudomány kapcsán így ír erről a nyugtalanító jelenségről: „(…) egyenként eltűnnek a tér, az idő, a mozgás, az okság szokásos fogalmai. Mindaz, amit a megfigyelőnek a megfigyelt dologgal való közvetlen és eleven kapcsolata sugallhat, irrédissá, jelentéktelenné és elhanyagolhatóvá válik. Tehát olyan, mint egy katarzis, amely az érzéketlenség minden maradványát felemészti, de nem azért, hogy a világlefetti világba, az intelligibilis világba vagy az 'ideák világába' vezessen, (...) hanem a tiszta matematikai gondolat, a szám, a minőség birodalmába, a jelentőségteljes forma és az eleven erők iránt közömbös birodalomba: egy kísérteties és kabbalisztikus világba, az absztrakt intellektus szélsőséges kétségbeesésébe, ahol nincs többé szó sem a dolgokról, sem a jelenségekről, hanem csak szinte ezek szürke és közömbös közös nevezőjére hozott árnyékáról.” Elég megnézniünk bármelyik országos tervpályázatra beérkező és díjazott terv-termost és Evola báró intelmei mindjárt nem tűnnek utópisztikusnak.

